

A poliszra mint kitüntetett helyre és létmódra gondolunk, amely egy politikai, vallási, kulturális, gazdasági és erkölcsi közösség együttélésének a tere. A polisz a benne élő polgárok számára az élet keretfeltételeit biztosító, védelmet és biztonságot szavatoló képződmény. Mint politikai entitás, az egyén és a közösség szoros kapcsolatát jeleníti meg, s megszabja társadalmi létezés kereteit. Annak idején a görög gondolkodás centrumában polisz-polgári mivoltuk állt, amely egyben az adott polisz iránti feltétlen lojalitást is jelentette. A polisz szabad polgára természetes módon vált politikai lénné, az együttélés nyilvánossága tette őt a politika szereplőjévé. A szabad görög polgár részt vehetett a közösség ügyeinek az intézésében, tehát mint a politika csinálójának ráhatása, befolyása volt a polisz életének alakulására, dönthetett életről és halálról, háborúról és békéről.

Ugyanakkor a görög polisz és a modern megapolisz már alig hasonlít egymásra. A megapolisz polgára teljességgel másként pozicionálja önmagát, mint antik előde. A nagyváros és különösen a világváros az életet magát is teljesen átformálja. A megapolisz lakójának létmódja sokkal inkább individuális, mint közösségi. A világváros polgára már alig érzi, hogy ráhatása lenne a közösség egészére az életére, a kollektív politikai folyamatokra, közben feltétlenül érdekelt a városi infrastruktúra működésében, illetve saját kreatív képességeinek a kibontakoztatásában. Egy magasabb életszínvonal lehetőségét, feltételeit és kereteit várja el a nagyvárostól. Noha számára inkább a mikroközösségek az élő közösségek, ugyanakkor sajátja az adott nagyváros egészével való identitásmeghatározó eszmei azonosulás is. Mivel egyre több a világváros és egyre többen élnek városokban, kétségtelen tény, hogy az emberiség sorsának alakulása nagyban függ a megapoliszok fenn tartható fejlődésétől.

Utunk a polisztól a megapoliszig vezet, s azt látjuk, hogy a megoldandó problémák csak sokasodnak, és az élet keretfeltételei végképp megváltoznak. Kérdéseink sem lettek egyszerűbbek. Továbbra is foglalkoztat bennünket, hogy a polisz és a megapolisz polgára hogyan viszonyul a hatalomhoz, a szabadsághoz és az igazsághoz. Végző soron az érdekel bennünket, hogy a megapoliszok korában hogyan építhetőek fel, alapozhatóak meg újra közösségeink, illetve hogyan menthetőek meg városaink, s tágabb értelemben a földi élet maga. Mivé formálódik, mire irányul és miként működik a mai politika? Korunk tömegtársadalmában ugyanis az igazságot és a valótlan-

ságokat sokszor alig lehet megkülönböztetni, az igazság nehezen hozzáférhető és körvonalai illékonyak. Világunk végképp pusztá fikcióvá vált volna? S ha igen, akkor hogyan befolyásolja mindez a közjót és a róla szóló diskurzusokat? Változik-e mindettől a politika igazsághoz való viszonya, valóságkonstruáló és közjóra irányuló természete? Netán épp annak a paradigma-váltásnak vagyunk tanúi, amikor a valóság végképp a politika és a 21. századi információs technológia játékszerévé válik? A politika ugyan továbbra is marad az 'elhitetés művészete', de immáron eszközkészlete, technikai repertoárja sokkal gazdagabb, mint korábban. Sőt maga is egyszerre válik ezen technológia hasznélvezőjévé, illetve kiszolgáltatottjává és kiszolgálójává.

* * *

Tanulmánykötetünkben a polisz és a megapolisz problémavilága képezi reflexióink tárgyát. Mint ahogyan a *Lábjegyzetek Platónhoz* című könyvsorozat eddigi kötetei esetében is tettük, mindössze 'lábjegyzeteket' kívánunk fűzni a meglehetősen régi keltezésű 'jelenség(ek)hez' és problémákhoz. Vizsgálódásaink során arra keressük a választ, hogy a poliszról, mint lakható térről és közösségi létformáról, milyen módon lehetséges teoretikusan és praktikusán, a probléma görög valóságát és mai politikai, társadalmi relevanciáját is figyelembe véve értekezni, mint ahogyan arra is, hogy miként alakul és formálódik a politika ma, a közösségi identitásképzés kölcsönhatásában?

A *Lábjegyzetek Platónhoz* című konferencia- és könyvsorozat elindítását a fogalmak és problémák tisztázásának az igénye vezérelte. Olyan fogalmakat és problémákat igyekeztünk és igyekszünk megvizsgálni és 'lábjegyzetelni', amelyek első, mondhatni klasszikus megfogalmazásai az antikvitásban és/vagy egyenesen Platónnál gyökereznek, de amely fogalmak és problémák ma is jelen vannak életünkben és gondolkodásunkban, így a róluk szóló diskurzusok nem értek, nem is érhettek véget. A konferencia- és könyvsorozat Whiteheadtől kölcsönzött címe ugyan Platónra utal, de egyúttal a kutatások minden korra és a filozófiával rokon tudásterületekre történő kiterjesztésére is ösztönöz bennünket.

A *Lábjegyzetek Platónhoz*: A polisz című tanulmánykötet előzménye és egyben apropója az azonos címen a *Magyar Filozófiai Társaság* és az *SZTE BTK Filozófia Tanszéke* szervezésében Szegeden 2017. május 18-19-én megrendezett konferencia volt. Ám könyvünk jóval több, mint a konferencia előadásainak betűhív közlése. Sokkal inkább önálló tanulmánykötet, mert az ott elhangzott előadások jobbára vázlatos szövegei bővített terjedelemben és részletesebben kidolgozott formában látnak most napvilágot. Sőt kötetünk

több olyan tanulmányt is tartalmaz, amelyek felkérésünkre utólag születtek és előadás formájában nem hangoztak el a konferencián. Több esetben is előfordult, hogy a konferencián elhangzott előadás írott változata az előadó kérésére kötetünkben nem került közlésre. A konferencia inkább csak előzménye és apropója volt a közös gondolkodásnak, amelynek a végeredménye jelen kiadvány. Kötetünket így a polisz problémájára koncentráló és reflektáló önálló tanulmánykötetnek, s nem pedig konferenciakiadványnak tekintjük.

Lábjegyzetek Platónhoz sorozatcímen 2018-ban immáron tizenhetedik alkalommal került sor tanévzáró konferenciára Szegeden. A rendezvény-sorozat a *Magyar Filozófiai Társaság* évenként megrendezésre kerülő nagyrendezvénye, amelyen hazai és határokon túli szakemberek egyaránt részt vesznek. A sorban az első – a 2002-ben tartott –, *A szeretet* című konferencia előadásai nem jelentek meg nyomtatásban, míg *Az erény* (2003) című rendezvény kibővített, szerkesztett és gondozott anyaga képezte a *Magyar Filozófiai Társaság* és a *Pro Philosophia Szegediensi Alapítvány* által közösen jegyzett, *Lábjegyzetek Platónhoz* című könyvsorozat 1. kötetét. Bár *A bűn* című (2004) rendezvény volt a konferenciasorozat harmadik állomása, az ott elhangzott előadások bővített és gondozott szövegeit a könyvsorozat 2-3. köteteként jelent meg, s ezzel szinkronba került a konferencia- és könyvsorozat sorszámozása. A konferenciasorozat 4., *A barátság* című (2005) rendezvényének anyaga egyben a könyvsorozat 4. köteteként látott napvilágot. Ezt követte *A lelkiismeret* című konferencia (2006), illetve annak tanulmánykötete a sorozat 5. köteteként, majd pedig *A gyűlölet* problémája képezte a vizsgálódások tárgyát (2007), s egyben a könyvsorozat 6. kötetét. *Az igazságosság* címet viselő konferencia (2008) előadásainak kidolgozott anyaga a sorozat 7. köteteként jelent meg, míg *A szabadság* címen rendezett konferencia (2009) kibővített tanulmányai a könyvsorozat 8. köteteként látott napvilágot, majd *Az akarat* című konferencia következett (2010), melynek részletes tanulmányai a sorozat 9. kötetében lettek kiadva. A 10. kötet *Az ész* címen az azonos című konferencia (2011) bővített anyagát tartalmazza. A 11. sorszámot viselő tanulmánykötet *A szerelem* címen jelent meg, magába foglalva az ezen a címen rendezett konferencia (2012) bővített anyagát. *A hazugság* című konferencia (2013) terjedelmes tanulmánykötetté összeállt és alaposan kidolgozott anyaga a sorozat 12. darabjaként jutott el az olvasókhöz. A könyvsorozat 13. köteté *A bizalom* című konferencia (2014) apropóján született tanulmányokat tartalmazza. Ezt követte *Az agresszió* című konferencia (2015) és annak 14. sorszámú tanulmánykötete, majd *Az emlékezet* címen rendezett konferencia (2016) nyomán jelent meg a témában vizsgálódó könyv, a sorozat 15. köteteként. *Az idegen* című konferenciához (2017) köthető tanulmánykötet látott napvilágot legutóbb, a könyvsorozat 16.

darabjaként. Jelen tanulmánykötetünk pedig *A polisz* című konferencia (2018) apropóján született és a téma részletesen kidolgozott tanulmányait tartalmazza, s egyúttal a sorozat 17. darabja.

A kötet szerkesztése során az előző kötetekben már megszokott tematikus és időrendi, illetve problémacentrikus elrendezési módot alkalmaztuk. A szövegek jegyzetanyagát egységesítve, lábjegyzetként helyeztük el. Az idegen szavakat és a műcímeket kurziváltuk. Rövidebb idézeteket a szövegtestben, hosszabbakat pedig a szövegtestből kiemelve közöltünk.

Megköszönve a kötet szerzőinek a munkáját, abban a reményben tesszük közzé a poliszról szóló tanulmánykötetünket, hogy 'lábjegyzeteink' számot tarthatnak az olvasók érdeklődésére.